

Att sortera soporna – en vardagsvana som blev lag

Berättelse

Flera sopor, flera påsar

I en svensk köksvrå står det ofta inte bara en soptunna, utan flera påsar eller behållare bredvid varandra: en för matresterna, en för förpackningarna, kanske en för tidningar. För den som är ny i Sverige kan det verka krångligt i början, nästan som ett eget litet system att lära sig. Men för många som bott här en tid har sopsorteringen blivit en självklar rutin. Tanken bakom alltihop är enkel: om man håller materialen isär kan de återvinnas, alltså användas på nytt, i stället för att brännas eller grävas ner.

Matavfallet – numera ett lagkrav

En av de viktigaste delarna är matavfallet. Dit hör potatisskal, kaffesump, äggskal, gammalt bröd och annat som blir över när man lagar och äter mat. Tidigare var det upp till var och en hur mycket man sorterade, men sedan den 1 januari 2024 är det enligt lag obligatoriskt att sortera ut matavfallet. Bakom lagen ligger ett krav från EU, som vill att medlemsländerna ska ta bättre tillvara på det organiska avfallet i stället för att blanda det med vanliga sopor. Poängen är inte bara att minska soptippen: av matavfallet kan man framställa biogas, som driver bussar, och näringsrik jord. Det som förr sågs som värdelöst skräp har på så sätt fått ett värde.

Förpackningar i fyra material

Den andra stora delen är förpackningarna. En förpackning är det som en vara ligger i: mjölkkartongen, plastpåsen, glasburken, konservburken. Dessa sorteras efter vad de är gjorda av, oftast i fyra grupper – papper och kartong, plast, glas och metall. Ett par enkla regler glöms lätt bort: förpackningen ska vara tömd innan den slängs, och om den består av olika material ska delarna skiljas åt. Ett plastlock på en glasburk hör alltså inte ihop med glaset, utan sorteras för sig. Det som till slut inte passar i någon kategori, och inte går att återvinna på annat sätt, kallas restavfall.

Ett ansvar som har flyttat

Hur förpackningarna samlas in har också förändrats. Förr fick man ofta själv ta med dem till en återvinningsstation en bit bort, vilket många upplevde som besvärligt. Från och med 2024 har ansvaret i stället flyttats till kommunerna, som nu ska ordna insamlingen från hushållen. Senast den 1 januari 2027 ska samtliga kommuner ha infört så kallad fastighetsnära insamling, vilket innebär att man ska kunna lämna papper, plast, glas och metall nära där man bor. Tanken är enkel: ju lättare det är att göra rätt, desto fler gör det.

Pant – ett system för sig

En sak blandas ofta ihop med sopsorteringen, men hör egentligen inte dit: panten. Glasflaskor och aluminiumburkar som är märkta med pant lämnar man inte i förpackningskärlen, utan i en

pantautomat i butiken, och får då tillbaka några kronor. Panten är ett eget retursystem, skilt från den kommunala insamlingen av förpackningar. Att hålla isär de två känns självklart för den som vuxit upp med det, men behöver förklaras för den som är ny.

Små handlingar, gemensamt mål

Reglerna ser inte exakt likadana ut överallt. Hur soporna hämtas, vilka kärl som används och vilka färger de har kan skilja sig mellan kommuner och mellan olika sorters bostäder. Det kan göra sorteringen rörig i början, särskilt om man flyttar. Men under skillnaderna finns en gemensam idé: att var och en genom små, vardagliga handlingar är med och tar hand om de gemensamma resurserna. Att skölja en yoghurtburk eller knyta ihop en påse med matrester är inga stora gärningar i sig. Tillsammans, och dag efter dag, blir de ändå till något betydligt större.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
behållare	något man lägger saker i, t.ex. en låda, hink eller tunna
återvinna	använda materialet på nytt i stället för att slänga det
matavfall	matrester, t.ex. skal, kaffesump och gammalt bröd
obligatorisk	sådant man måste göra; man får inte välja bort det
organiskt avfall	avfall från växter och mat, som kan brytas ner
framställa	göra eller tillverka något av ett material
biogas	gas som bildas av matavfall och kan användas som bränsle
förpackning	det som en vara säljs i, t.ex. en kartong eller burk
restavfall	det som blir kvar och inte går att sortera på annat sätt
återvinningsstation	en plats dit man lämnar förpackningar för återvinning
fastighetsnära	nära huset eller bostaden där man bor
retursystem	ett system där man lämnar tillbaka något och får pengar igen

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad är huvudtanken bakom att hålla materialen isär när man sorterar?
  1. Att soporna ska väga mindre.
  2. Att materialen ska kunna användas igen i stället för att brännas eller grävas ner.
  3. Att varje familj ska få betalt av kommunen.
2. Vad menar texten med att matavfallet "har fått ett värde"?
  1. Att man kan sälja sina matrester i affären.
  2. Att matresterna kan bli till nytta, t.ex. biogas och jord, i stället för att bara slängas.
  3. Att matavfall kostar mer pengar än andra sopor.
3. Vad ska man göra med en glasburk som har ett lock av plast?
  1. Slänga hela burken i restavfallet.
  2. Lämna den i pantautomaten.
  3. Ta av locket och sortera glaset och plasten var för sig.
4. Hur har ansvaret för att samla in förpackningar förändrats de senaste åren?
  1. Hushållen måste numera själva köra soporna till en fabrik.
  2. Det är numera kommunen, inte hushållet eller affären, som ska se till att förpackningarna samlas in.
  3. Affärerna har tagit över all insamling.
5. Varför hör panten egentligen inte till den vanliga sopsorteringen?
  1. För att flaskor med pant inte går att återvinna.
  2. För att panten är ett eget retursystem, där man lämnar i en automat och får pengar tillbaka.
  3. För att pant bara gäller på sommaren.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Sedan 2024 är det obligatoriskt enligt lag att sortera ut matavfall.
  2. Reglerna och kärnen ser exakt likadana ut i hela Sverige.
  3. Senast 2027 ska alla kommuner ha infört insamling av de vanligaste förpackningarna nära bostaden.
7. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Av matavfall kan man framställa biogas.
  2. Förpackningar behöver inte tömmas innan de slängs.
  3. Pant lämnar man i en automat inne i butiken.
  4. Den som inte sorterar ut sitt matavfall får betala böter.

8. Texten beskriver att ansvaret för insamlingen har “flyttat” till kommunerna. Förklara med egna ord vad den förändringen innebär för en vanlig person.
9. Varför kan man säga att sopsorteringen handlar om både den enskilda personen och hela samhället? Använd exempel ur texten.
10. Texten avslutar med att små handlingar “tillsammans, och dag efter dag, blir till något betydligt större”. Förklara med egna ord vad som menas.
11. Varför tror du att texten är noga med att skilja pant från den vanliga sopsorteringen? Motivera ditt svar.
12. Texten säger att reglerna kan kännas röriga “särskilt om man flyttar”. Varför kan just en flytt göra sorteringen svårare? Resonera utifrån texten.

Facit

1. Att materialen ska kunna användas igen i stället för att brännas eller grävas ner.
1. Att matresterna kan bli till nytta, t.ex. biogas och jord, i stället för att bara slängas.
1. Ta av locket och sortera glaset och plasten var för sig.
1. Det är numera kommunen, inte hushållet eller affären, som ska se till att förpackningarna samlas in.
1. För att panten är ett eget retursystem, där man lämnar i en automat och får pengar tillbaka.
1. ja b) nej (texten säger att reglerna och kärnen kan skilja sig mellan kommuner och bostäder) c) ja
1. ja b) nej (förpackningen ska vara tömd innan den slängs) c) ja d) det står inte i texten (texten säger inget om böter eller straff)
- Exempel på svar: Förr fick man ofta själv åka till en återvinningsstation en bit bort. Nu är det kommunen som ska ordna insamlingen, och meningen är att man ska kunna lämna sina förpackningar närmare hemmet, så att det blir enklare.
- Exempel på svar: För den enskilda personen handlar det om små vardagshandlingar, som att skölja en burk eller knyta ihop en matavfallspåse. För samhället handlar det om att gemensamt ta hand om resurserna, minska avfallet och göra nytt av materialet. De två hänger ihop: många människors små handlingar ger en stor effekt.
- Exempel på svar: En enda burk eller påse betyder inte mycket i sig. Men när väldigt många människor sorterar varje dag blir den samlade mängden återvunnet material stor, och det gör verklig skillnad för miljön.
- Exempel på svar: För att de två lätt blandas ihop. Båda handlar om flaskor och burkar, men pant är ett eget system med automat och pengar tillbaka, medan förpackningssortering sköts av kommunen. Texten vill att läsaren ska förstå skillnaden och inte göra fel.
- Exempel på svar: Eftersom reglerna, kärnen och hämtningen kan skilja sig mellan kommuner och bostäder. När man flyttar till en ny plats kan systemet alltså vara annorlunda än det man var van vid, och då måste man lära sig hur det fungerar på det nya stället.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för arbete med samhällsorientering (lagar, EU, kommunernas ansvar) och hållbarhet, samt för att öva skillnaden mellan frivilligt och obligatoriskt och mellan olika system (pant kontra förpackningssortering). Fråga 8–12 kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Tema: vardagskultur, ansvar och gemensamma resurser. Lyft gärna att texten medvetet skriver "många", "ofta" och "kan skilja sig", och att rutinerna varierar mellan kommuner – låt eleverna ta reda på hur det fungerar just där de bor.

Diskussionsfrågor

- Sopsorteringen bygger på att många människor gör små rätt varje dag, utan att någon kontrollerar dem. Tror du att ett sådant system kan fungera bra? Vad krävs för det?
- Texten säger att det numera är lag att sortera ut matavfall. Var går gränsen för vad ett samhälle bör styra med lagar, och vad som borde vara frivilligt? Diskutera med exempel.
- Reglerna skiljer sig mellan kommuner. Är det en fördel eller en nackdel att olika platser får göra på lite olika sätt? Motivera.
- Texten beskriver hur en gammal vana (att slänga allt tillsammans) ersatts av en ny (att sortera). Vilka andra vardagsvanor har förändrats på liknande sätt under din livstid?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text där du jämför hur sopor tas om hand i Sverige med hur det fungerade där du växte upp. Vad är likt, och vad är olika? Avsluta med vad du själv tycker om den svenska sopsorteringen.

Källor och faktagranskning

- Naturvårdsverket – Sortera och återvinn avfall: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/sortera-och-atervinna-avfall/>
- Naturvårdsverket – Kommuners insamling av förpackningsavfall (fastighetsnära insamling): <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/producentansvar/producentansvar-for-forpackningar/kommuners-insamling-av-forpackningsavfall-fran-hushall-och-vissa-verksamheter/>
- Avfall Sverige – Ny lagstiftning 2024 (obligatorisk utsortering av matavfall): <https://www.avfallsverige.se/aktuellt/nyheter/ny-lagstiftning-2024/>
- Sopor.nu (Förpacknings- och tidningsinsamlingen / Avfall Sverige) – Så sorterar du: <https://www.sopor.nu/>

Faktagranskad mot Naturvårdsverket och Avfall Sverige i juni 2026. Nyckelfakta: I Sverige delas hushållsavfallet upp i flera delar, bland annat matavfall, restavfall (det som blir kvar) och förpackningar av papper/kartong, plast, glas och metall. Sedan den 1 januari 2024 är det obligatoriskt enligt lag att sortera ut matavfall; kravet bygger på EU:s avfallsdirektiv (2008/98/EG). Från och med 2024 har kommunerna tagit över ansvaret för att samla in förpackningsavfall från hushållen. Insamlingen kan fram till slutet av 2026 ske vid lättillgängliga insamlingsplatser eller fastighetsnära; senast den 1 januari 2027 ska alla kommuner ha infört fastighetsnära insamling av de vanligaste förpackningarna (papper, plast, metall, glas) nära bostaden. Förpackningar ska tömmas och sköljas vid behov, och olika material (t.ex. plastlock på en pappersförpackning) ska skiljas åt innan de sorteras. Glasflaskor och burkar med pant lämnas separat i butikens pantautomat – panten är ett eget retursystem och ska inte blandas ihop med förpackningsåtervinningen. OSÄKERHET/VARIATION: Exakta rutiner, kärl och hämtning skiljer sig mellan kommuner och bostadsformer; även färgerna på sorteringskärl varierar. Texterna skriver därför "ofta" och "i många kommuner" och anger årtal (2024, 2027) vid lag- och tidsuppgifter.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.